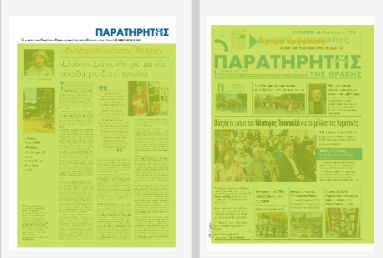

«Σκαρφαλώνοντας λέξεις» «Ελσίνκι»: Στο κυνήγι για μια πατρίδα, μια ζεστή αγκαλιά

Media: ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ Page: 16 Published at: 30-10-2024
Author: Surface: 996.05 cm² Circulation: 0
Subjects:

Της Ρένας Σαμαρά-Μάινα*

Θεόδωρος Γρηγοριάδης, «Ελσίνκι»,
Ελένη Γεωργοστάθη (επιμ.),
εκδόσεις Πατάκη,
Αθήνα 2024,
σ. 240

*Η Ρένα Σαμαρά-Μάινα είναι φιλόλογος, διοργανώνει και συντονίζει τη Λέσχη Φιλαναγνωσίας Κομοτηνής και εκπομπή «Με αφορμή ένα βιβλίο», στην ΕΡΤ Κομοτηνής. Κείμενά της έχουν δημοσιευθεί σε διάφορους λογοτεχνικούς ιστότοπους. Ο τίτλος της στήλης, «Σκαρφαλώνοντας λέξεις», προέρχεται από τον στίχο του Γιώργου Σεφέρη, «σκαρφαλώνοντας λέξεις με μια ανεμόσκαλα».

«Σκαρφαλώνοντας λέξεις» «Ελσίνκι»: Στο κυνήγι για μια νέα πατρίδα, μια ζεστή αγκαλιά

Το «Ελσίνκι» είναι η δέκατη ένατη συγγραφική απόπειρα του πολυγραφόλατου και βραβευμένου Θεόδωρου Γρηγοριάδη, με κορυφαίες συγγραφικές του στιγμές στο έργο του: «Η Ζωή μεθόρια» (εκδ. Πατάκη, 2015), που τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος 2016, «Το τραγούδι του πατέρα» (εκδ. Πατάκη, 2019), με το Βραβείο «Νίκος Θέμελης» του λογοτεχνικού περιοδικού «Ο αναγνώστης» το 2019 και «Η νοσταλγία της απώλειας» (εκδ. Πατάκη, 2022), με το Βραβείο Διηγήματος του ίδιου περιοδικού, το 2023.

Στο «Ελσίνκι», η ιστορία επικεντρώνεται γύρω από τη σχέση του Αντώνη, ενός πενήνταρη συγγραφέα και του Αβίρ, ενός νέου Κούρδου πρόσφυγα –τους χωρίζουν είκοσι τέσσερα χρόνια, ο οποίος περιπλανιέται στην Ευρώπη, αφού έχει παραμείνει τρία ολόκληρα χρόνια στο πλάι του Αντώνη, για να βρει μια νέα πατρίδα.

Ο Θεόδωρος Γρηγοριάδης, με μια αφήγηση πολλών διαδρομών, τόσο τοπικών όσο και χρονικών, ακολουθεί τους ήρωές τους από το 2009 ως το 2019 (φτάνει κάποτε και στο 2023) σε διαδρομές ανάμεσα στην Ευρώπη και την Ασία, Ελσίνκι –Τουρκού – Ελσίνκι – Βάσσα (Φιλανδία) – Καλάρ (Κουρδιστάν), αλλά και στην Αθήνα. Σε αυτές τις αφηγηματικές χωροχρονικές διαδρομές πάει μπρος πίσω στην ιστορία των πρωταγωνιστών του και μας μιλά για μια δεκαετία που έφερε πολλές ανακατατάξεις: πληθυσμιακές, οικονομικές, πολιτικές και πολιτιστικές στην Ευρώπη και την Ελλάδα, εξαιτίας του τερστού προσηγορικού και μεταναστευτικού ρεύματος από την Εγγύς Ανατολή στην Ευρώπη. Μας μιλά για ταυτότητες –εθνικές, φύλου και σεξουαλικές–, αλλά πριν, και πάνω απ' όλα, κατά την ταπεινή μου γνώμη, ο συγγραφέας μας μιλά για την ανάγκη του ανθρώπου για αγάπη και αποδοχή, για τη συντροφικότητα, για την παλιά και την καινούρια πατρίδα, για την οικογένεια.

Ταυτόχρονα, τις σελίδες του βιβλίου διαπερνούν κι όλα τα σημαντικά γεγονότα της δεκαετίας: η οικονομική κρίση, ο εμφύλιος πόλεμος στη Μέση Ανατολή, τα κλειστά σύνορα ως μέσο ανάσχεσης των μεταναστευτικών ροών, η άνοδος της Χρυσής Αυγής, ο φόβος απέναντι στη διαφορετικότητα όπως κι αν αυτή ορίζεται. Ο συγγραφέας ανοίγει τη θεματική του βεντάλια για όσα στις μέρες μας αγίζουν τις ευαίσθητες χορδές μας, βάζοντας στο στόχαστρο όμως την επίπλαστη, συχνά, ευαισθησία μιας κατά τα άλλα ευ-αίσθητης κοινωνίας. Γράφει: «η ευαισθησία των άλλων είναι μια κατασκευασμένη συνθήκη που συντηρείται από τα παθήματα των άλλων».

Το βιβλίο του Θ. Γρηγοριάδη είναι χωρισμένο σε μικρά κεφάλαια. Άλλοτε, τιτλοφορούνται με το όνομα της πόλης στην οποία βρίσκεται κάθε φορά ο Αβίρ και τότε η αφήγηση είναι τριτοπρόσωπη, καθώς με εξιστορεί όλες τις περιπέτειές του, που πλάνητας κι ανέστιος περιφέρεται στην Ευρώπη, ψάχνοντας τη δική του Ιθάκη. Άλλοτε, τα ολιγοσέλιδα κεφάλαια απηχούν τις προσωπικές σκέψεις του Αντώνη, σε μια στοχαστική πρωτοπρόσωπη αφήγηση, που χωρίς πολλές λεπτομέρειες, με την εξιστόρηση μόνο κάποιων στιγμιότυπων της

«Ο Θ. Γρηγοριάδης καταφέρνει, με μια εκκωφαντικά χαμηλόφωνη γραφή και τρυφερή συνάμα, να μας μιλήσει με δωρικότητα ακόμα και για τα μεγαλύτερα δεινά του κόσμου. Δεν εκβιάζει τις λέξεις, δεν καταδέχεται τον εντυπωσιασμό του βερμπολισμού και της λογοτεχνικής του δεινότητας. Δεν έχει τίποτα απ' όλα αυτά ανάγκη για να εντυπωσιάσει. Αρκείται στη λιτότητα και την οικονομία του λόγου του και ανασύρει στην επιφάνεια τις υπαρξιακές αγωνίες των ηρώων του, μεταγίζοντας στους αναγνώστες τις δικές τους υπαρξιακές αγωνίες»

και στην Εβίλ, τη γυναίκα του Αβίρ, που ακολουθεί την πορεία των γυναικών του τόπου της, που οι επιλογές της είναι απλά οι κανόνες που άλλοι της επέβαλαν.

Κι όταν καταλάβουμε πως η σχέση αυτών των ανθρώπων ξεπερνά τις αντιξοότητες, τις διακρατικές συμφωνίες, τις χιλιόμετρικές και χρονικές αποστάσεις και αποκαλύπτει απόφραξη την αγάπη χωρίς ανταλλάγματα, την καλοσύνη του ανθρώπου προς τον άλλο άνθρωπο, την προσφορά και την εκπλήρωση της ανάγκης να ανήκει κάπου, σε μια χώρα, σε μια οικογένεια, σε μια αγκαλιά, τότε θα αντιληφθούμε πως υπάρχει ακόμα ελπίδα το διαφορετικό, όποιο πρόσωπο και να έχει, να γίνει αποδεκτό.

Ο Θ. Γρηγοριάδης δεν είναι η πρώτη φορά που μιλά για τέτοια θέματα. Εξάλλου, το κείμενό του συνομιλεί με το διήγημά του «Ο ξένος έφυγε» από τη συλλογή του «Πατή πρόδωσε την πατρίδα μου» (εκδ. Πατάκη, 2018) και με την ταινία του Ράινερ Βέρνερ Φασμπίντερ «Ο φόβος τρώει τα σωθικά», μια ταινία που πραγματεύεται ακριβώς το ίδιο θέμα, την κοινωνική καταπίεση και τον αποκλεισμό των Gastarbeiter, όσο και τα προβληματικά στοιχεία μιας σκέψης με διαφορετικούς πολιτισμικούς ορίζοντες και μεγάλες ηλικιακές διαφορές.

Το τέλος του βιβλίου, το οποίο και δεν θα ήθελα να αποκαλύψω, κρύβει μια πολύ μεγάλη ανατροπή. Κι έτσι αφήνει μετέωρα κι αναπάντητα, τουλάχιστον από τον συγγραφέα, πολλά ζητήματα. Ίσως σκόπιμα. Αφού πάντα το βιβλίο είναι τροφή για σκέψη. Και ευκαιρία για τους αναγνώστες να εξαγάγουν τα δικά τους συμπεράσματα. Θαρρώ πως το βασικό ερώτημα που τίθεται τελικά είναι αν και κατά πόσο είναι έτοιμες οι χώρες υποδοχής να αγκαλιάσουν τους νεοφερμένους μετανάστες, αλλά και κατά πόσο τελικά είναι έτοιμοι οι ίδιοι οι μετανάστες να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα της ζωής τους.

Ο Θ. Γρηγοριάδης τελικά εξερευνά το ηθικό και συναισθηματικό κόστος που πρέπει να πληρώσουν όσοι αφήνουν την πατρίδα τους για να βρουν ειρήνη και ασφάλεια. Και το μετατρέπει σε μια αφήγηση σχετικά με την προσδοκία και την αμφισβήτηση του ίδιου μας του εαυτού. Μια αφήγηση από έναν αφηγητή-συγγραφέα, το alter ego του ενδοχαιμένου, που αποφασιζει τελικά πως «ό, τι γράφτηκε στο χαρτί ξεγράφτηκε από τη ζωή, παίρνοντας μαζί του την αλήθεια».